

Piotr Kowolik

Działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna Prof. dr hab. Bronisława Urbana specjalisty w zakresie profilaktyki społecznej

---

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (14-15), 307-310

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Kowolik

Działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna Prof. dr hab. Bronisława Urbana specjalisty w zakresie profilaktyki społecznej

Prof. dr hab. Bronisław Urban urodził się 27 lipca 1942 roku w Radgoszczy woj. małopolskie. Po ukończeniu studiów pedagogicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim w roku 1966 został zatrudniony w Katedrze Pedagogiki UJ w charakterze asystenta.

Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał w roku 1972 i został zatrudniony w Instytucie Pedagogiki UJ jako adiunkt.

W roku 1984 uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy pt. „*Niedostosowanie społeczne w domach dziecka*”. W latach 1986-1997 był zatrudniony na stanowisku docenta.

Tytuł naukowy profesora uzyskał w roku 1997.

Od roku 1990 pełni funkcję Kierownika Zakładu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji w instytucie Pedagogiki UJ.

Działalność naukowa

Pierwsze prace badawcze koncentrują się na problematyce społecznego niedostosowania dzieci w naturalnych środowiskach wychowawczych. W szczególności dotyczą one kryteriów niedostosowania (współuczestnictwa w adaptacji do warunków polskich arkusza diagnostycznego D. H. Stotta) oraz klasyfikacji symptomów, dających podstawę do weryfikacji typologii w ujęciu Stotta.

Badania nad grupą ponad 100 dzieci potwierdziły istnienie zwartego syndromu, tzw. nickonsekwencji, a tym samym pozwoliły na wprowadzenie do klasyfikacji Stotta-Konopnickiego czwartego typu niedostosowania, czyli zachowania nickonsekwentnego (1972 rok).

Wyniki tych badań opublikowano w dwóch rozprawach („Zeszyty Naukowe UJ Prace Psychologiczno-Pedagogiczne” 1972 i „Rocznik Pedagogiczny” PAN nr 1 z 1971 roku).

Wraz z tymi badaniami, Autor prowadził badania nad poziomem intelektualnym dzieci społecznie niedostosowanych, które wykazały, że w grupie niedostosowanych zdecydowanie przeważa „intelektualna norma”, a tylko kilka procent młodzieży wykazuje pogranicze upośledzenia.

Najpełniejsza weryfikacja metodologii i diagnostyki opartej na koncepcji Stotta jest wynikiem badań uczniów klas III-VII w byłym województwie zielonogórskim, którymi objęto 100 824 dzieci. Tak wielka populacja wyjściowa pozwoliła na ustalenie rozmiarów niedostosowania w oparciu o zweryfikowane już wcześniej kryteria diagnostyczne i dokładne określenie proporcji między typami - w badaniach tych zastosowano już pełną klasyfikację zawierającą również typ nickonsekwencji.

Ustalone wskaźniki mogły być podstawą do ekstrapolacji rozmiarów na całą polską populację uczniów szkół podstawowych. Wyniki badań zielonogórskich opublikowano w monografii, której

Profesor jest współautorem.

Z lat siedemdziesiątych pochodzi jeszcze kilka innych prac dotyczących społecznego niedostosowania, m.in. opublikowana w trzecim numerze „Rocznika Pedagogicznego” PAN (dotycząca rozmiarów niedostosowania w domach dziecka).

Z punktu współczesnych badań (m.in. prowadzonych przy pomocy technik diagnostycznych T. M. Achenbacha), na uwagę zasługuje praca opublikowana w „Zeszytach Naukowych UJ” (z. 30 z 1979 r.) pt. *Współwystępowanie symptomów wrogości i zahamowania u dzieci społecznie niedostosowanych*. Autor wykazał w niej, że współwystępowanie u pewnej części dzieci przeciwstawnych symptomów jest bezspornym faktem, stwierdzonym niezależnie od koncepcji niedostosowania - zaburzeń i stosowanych narzędzi diagnostycznych. Fakt ten wskazuje na złożoną etiologię niedostosowania i stwarza określone problemy w zakresie diagnozy i terapii - resocjalizacji. Z tymi ustaleniami korespondują wyniki badań przedstawionych w „Zeszytach UJ” (z. 32 z 1980 r.), a dotyczących trafności diagnozy w świetle badań katamnesticznych oraz w „Roczniku Komisji Nauk Pedagogicznych PAN” z 1975 roku.

Po opublikowaniu tych prac koncepcja Stotta-Konopnickiego znalazła pełne rozwinięcie i od tego czasu nie są już podejmowane dalsze badania nad jej metodologicznymi i diagnostycznymi aspektami.

W latach osiemdziesiątych B. Urban podjął próbę adaptacji głównych założeń psychologii poznawczej do problematyki społecznego niedostosowania. Po opublikowaniu dwóch prac z tego zakresu („Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych PAN”, t. XLII z 1989 roku i „Zeszyty Naukowe UJ” z. 12 z 1990 roku) Autor stwierdził, że *przedsięwzięcie takie jest niewykonalne ze względu na ograniczone możliwości empirycznej weryfikacji i niedostatecznie wyjaśnionej genezy emocjonalnych składników osobowości w psychologii kognitywnej*.

Już w roku badań zielonogórskich profesor współuczestniczył w opracowywaniu zasad i metod profilaktyki społecznego niedostosowania. Szersze próby badawcze, wraz z próbą wdrażania wyników do praktycznego działania wychowawczo-profilaktycznego, podjął pod koniec lat osiemdziesiątych na terenie krakowskiej dzielnicy Kazimierz - przez okres trzech lat kierował zespołem badawczym i profilaktyczno-terapeutycznym. W badaniach tych chodziło o stwierdzenie rozmiarów różnorodnych objawów dewiacji (w szczególności przestępczości) dzieci w okresie pogłębionego kryzysu ekonomiczno-społecznego oraz ujawnienie społecznych zasobów i możliwości wyrównywania szans rozwojowych. W oparciu o dane odzwierciedlające rzeczywiste uwarunkowania starano się określić możliwości i zasady tworzenia skoordynowanego systemu profilaktyki w zaniedbanych środowiskach lokalnych. Badania te ujawniły głęboką dysfunkcjonalność oficjalnych instytucji opiekuńczych i wychowawczych końca lat osiemdziesiątych, formalizm, i dużą rozbieżność między założonymi a rzeczywistymi funkcjami oraz niespójność działania między szkołą a agendami służb społecznych. Równocześnie, obserwacje te ugruntowały przekonanie o potrzebie tworzenia lokalnych systemów profilaktycznych. Na bazie tych doświadczeń zrodziło się też przekonanie o konieczności tworzenia teoretycznych podstaw profilaktyki i metodyki działania pedagogicznego w środowisku lokalnym.

Wyniki tych obserwacji oraz refleksje nad możliwościami tworzenia lokalnych, zintegrowanych systemów profilaktyki opublikowane zostały w sześciu artykułach wydrukowanych na początku lat dziewięćdziesiątych; m.in. w „Roczniku Pedagogicznym” (1992), w „Studiach Pedagogicznych” (1992) oraz w pracach zbiorowych (pod redakcją A. Hulka) oraz w „Zeszytach Naukowych” UJ.

Na początku lat dziewięćdziesiątych, w związku z narastającą falą przestępczości młodzieży i eskalacją narkomanii prof. B. Urban podjął badania nad dynamiką tych zjawisk wśród młodzieży szkół podstawowych i średnich.

Działalność dydaktyczna

Pracę dydaktyczną w Uniwersytecie Jagiellońskim rozpoczął w roku akademickim 1966-1967, prowadząc ćwiczenia z „elementów nauk pedagogicznych” na kierunku geografia i filologia rosyjska.

W następnych latach (do roku 1981) prowadził ćwiczenia i wykłady (od roku 1972) z tego przedmiotu na filologii polskiej, filologii angielskiej i historii.

Od roku 1976 prowadzi seminaria magisterskie na kierunku resocjalizacja, a od trzech lat, również w Instytucie Socjologii dla studentów pracy socjalnej. Dla studentów pracy socjalnej prowadzi również wykłady z pedagogiki resocjalizacyjnej.

W ciągu całego okresu zatrudnienia na stanowisku asystenta pełnił funkcję opiekuna roku oraz kilkakrotnie byłem opiekunem na obozach naukowo-badawczych studentów resocjalizacji. W roku 1972 pełnił funkcję Pełnomocnika Dziekana do spraw Praktyk Studenckich.

Od czasu wprowadzenia indywidualnego systemu studiowania sprawował opiekę nad kilkusetm studentami.

W roku akademickim 1990/91 był zatrudniony na drugim etacie w Studium Pedagogicznym AGH, a następnie w Studium Psychologii i Pedagogiki w Politechnice Krakowskiej (1991-1994).

Od roku akademickiego 1994/95 do chwili obecnej jest zatrudniony na drugim etacie w Katedrze Pedagogiki Specjalnej Akademii Pedagogicznej w Krakowie.

Od I X 1998 roku pracuje w Górnśląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Mysłowicach prowadząc wykłady oraz seminaria dyplomowe.

Działalność organizacyjna

W roku 1973/74 pełnił funkcję kierownika studiów zaocznych. W roku 1982 organizował studia podyplomowe z zakresu resocjalizacji i od początku powstania tych studiów do roku 1990 pełnił funkcję kierownika Studium.

W latach 1978-1990 był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Pedagogiki Specjalnej przy Ministerstwie Oświaty i Wychowania. W roku 1978, na zlecenie Ministerstwa zorganizował ogólnopolską konferencję metodyczną pedagogiki specjalnej.

W roku 1988 został powołany do pełnienia funkcji Zastępcy Dyrektora Instytutu Pedagogiki i funkcję tę pełnił przez dwie kadencje.

Od 2000 roku - Dyrektor Instytutu Pedagogiki UJ. Z ramienia Uniwersytetu, od roku 1993 pełnił funkcję opiekuna naukowego kierunku resocjalizacji w Kolegium Nauczycielskim w Bielsku Białym. W roku 1988 został powołany w poczet Członków Komisji Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk Oddziału Krakowskiego.

Przez okres jednej kadencji pełnił funkcję zastępcy Przewodniczącego tej komisji, a obecnie jest jej Sekretarzem.

Przez dwie kadencje pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Krakowie, a przez jedną kadencję był członkiem Prezydium ZG PTP.

Od dwóch lat jest członkiem Fundacji na rzecz dzieci z domów dziecka miasta Krakowa oraz przewodniczącym Towarzystwa Samopomocy działającego w Rejonowym Areszcie Śledczym w Krakowie. Wchodzi w skład Rady Naukowej kwartalnika pedagogicznego „Nauczyciel i Szkoła” wydawanego przez Górnśląską Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Mysłowicach.

Prof. dr hab. B. Urban opublikował dotychczas około 80 prac, w tym książki, rozprawy, monografie i artykuły.

Książki, monografie:

- Niedostosowanie społeczne w domach dziecka*, Kraków 1982.
- Profilaktyka społeczna i resocjalizacja młodzieży w środowisku otwartym*, (redakcja i współautorstwo), Kraków 1990.
- Zagadnienia teorii wychowania. Skrypt dla studentów uczelni technicznych*, Kraków 1993.
- Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Kraków 1995.
- Profilaktyka i resocjalizacja. Współredakcja i współautorstwo*, Rzeszów 1997.
- Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Wyd. II (rozszerzone), Kraków 1997.
- Problemy współczesnej patologii społecznej*, (red.), Kraków 1998.
- Zaburzenia w zachowaniu i przestępczość młodzieży*, Kraków 2000.
- Dewiacje wśród młodzieży. Uwarunkowania i profilaktyka*, Kraków 2001.
- Społeczne konteksty zaburzeń w zachowaniu*, (red.), Kraków 2001.